

■ TERRA GRISCHUNA

Las Trais Lias acquistan 1512 la Vuclina

(anr/gc) 2012 è in onn d'importantas datas istoricas. Uschia èsi era gist 500 onns che las Trais Lias han acquistà el sid la Vuclina (Valtina) ed ils dus contadis vischins da Buorm (Bormio) e Clavenna (Chiavenna). Ins n'ha dentant udì nagut fin ussa chi fiss prevedì da commemorar en il Grischun – sco stadi-successur da las Trais Lias – quest fatg istoric. Prest 300 onns – fin 1797 – èn quels trais territoris stads subdits a las Trai Lias. Il victorius Napoleon ha mess fin al reschim grischun en Vuclina. Cunquai che las Trais Lias n'han betg vulì recepir las trais „colonias“ sco quarta Lia cun ils medems dretgs, ha el integrà quels territoris en sia republica cisalpina (Italia dal nord). 1815 – suenter la terrada da Napoleon – èn la Vuclina, Buorm e Clavenna ids vi en possess da l'Austria. Per las Trais Lias era la Valtina cun quai persa per adina.

Uschè lunsch ils fatgs istorics. Gist cun quels sa fatschenta la novissima Terra Grischuna extendidamain – e resguardond divers aspects e facturs impurtants. La Vuclina cun Buorm e Clavenna avevan ina gronda populaziun, eran economicamain fermes, mo strategicamain, pervi da la situaziun geografica, adina puspè in problem.

Ils territoris eran vegnids conquistads da truppas da las Trais Lias cun sustegn

dals Confederads. Ils abitants han retschavì cun bratscha averta ils conquistaders grischuns, perquai ch'els na pudevan betg star ora ils Franzos, ch'avevan occupà lur terra. Suenter als avair victorisà han ils abitants da Vuclina, Buorm e Clavenna renconuschì l'uestg da Cuera e las Trais Lias sco lur patruns.

A la testa da l'administraziun grischuna en Valtina steva il guvernatur a Sondrio. Il vicari era il pli aut emploià da giustia. Quels posts eran fitg tshertgads, siond colliads cun bler renum e considerablas entradas. I deva in ritg barat da rauba tranter las muntognas en il nord da las Trais Lias e la Vuclina en il sid. Per promover quai èn tant las Trais Lias sco era la Vaniescha vischina sa dadas fadia d'ereger bunas vias per il traffic. Anc oz exista sur ils cunfins ora ina stretga col-lavuraziun tranter Bergiaglia, Puschlav e la provinzia taliana da Sondrio. Era la reformaziun han ins vulì introducir en ils territoris subdits a las Trais Lias. Igl ha bain dà inqual cuminanza reformada ed era dispitata, mo en il pievel n'ha la reformaziun betg pudì fitgar pe.

In stgomi considerabel pertutgant la cultura da construcziun tranter las Trais Lias e la Vuclina hai dà durant tschientaners. Anc uss existan edifizis da quella epoca. – Da tut quai – ed anc bler auter – pon ins legger en la Terra Grischuna gist cumparida.